

12. Тарасевич В. Н. Институциональная теория: методологические поиски и гипотезы / В. Н. Тарасевич // Экон. теория. - 2004. - № 2. - С. 48-51.
13. Ходжсон Дж. Что такое институты? / Дж. Ходжсон // Вопр. экономики. - 2007. - № 8. - С. 28-48.
14. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: манифест современной институциональной экономической теории : пер. с англ. / Дж. Ходжсон. - М. : Дело, 2003. - 464 с.
15. Хольцман Л. Как сделать постмодернизм деятельностью / Л. Хольцман // Вопр. философии. - 2006. - № 12. - С. 24-34.

Радмила Войтович,

доктор наук з державного управління, професор,

професор кафедри філософії

і методології державного управління НАДУ

Трансформація системи державного управління в умовах глобальної інтеграції

У межах статті здійснено концептуальний аналіз трансформації системи державного управління в умовах глобалізації, розкрито сутність, основні форми, методи, етапи та механізми її здійснення, класифіковано фундаментальні цінності, відповідно до яких має проводитися трансформаційна політика держави в умовах глобалізації, систематизовано критерії та вимоги, яким мають відповідати національні держави, аби забезпечити модернізацію діяльності інституційних структур державного управління.

Ключові слова: глобалізація, глобальна інтеграція, трансформація, модернізація, державне управління, національна держава, національна ідентичність, геополітика, геополітичний устрій, геополітична солідарність, реструктуризація, деорганізація.

Within this article makes a conceptual analysis of the transformation of public administration in the context of globalization, the essence, the basic forms, methods, steps and mechanisms for its implementation, the fundamental values classified according to which transformation is carried out by government policy in the context of globalization, systematized criteria and requirements to be met by national states to ensure the modernization of the institutional structures of government.

Key words: globalization, global integration, transformation, modernization, public administration, national state, national identity, geopolitics, geopolitical structure, geo-political solidarity, restructuring, deorhanizatsiya.

Постановка проблеми. Функціонування системи державного управління в умовах глобальної інтеграції обов'язково передбачає її трансформацію, що характеризує різні форми радикальних змін, яких зазнає геополітична система світу та кожна національна держава в процесі глобалізації. Гло-

бальна інтеграція на сьогодні є основним базовим фактором геополітичної трансформації світу, відповідно до якої змінюється система міжнародних відносин (перехід від біполярної до однополярної), відбувається структурно-морфологічна перебудова всієї міжнародної системи. В результаті цього послаблюється роль національних держав, натомість ключову роль починають відігравати відповідні транснаціональні структури або навіть окремі держави-лідери (Америка, Китай, Індія, Бразилія), які і здійснюють трансформацію традиційної моделі світоустрою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Більшість дослідників сьогодні переконані в тому, що наприкінці ХХ ст. світ вступив у так званий "критичний період" ("точка біфуркації" (А.Кавепаї), "перехідний період" (А.Мельвіль), "епоха невизначеності", "переломний стан"). Саме ці періоди характеризують якісні зміни, яких зазнає система глобального світоустрою в результаті її трансформації та політичної реструктуризації. Майже подібної точки зору дотримується Г.Кісінджер, на думку якого "світовий порядок та його складові елементи ніколи ще не змінювались так швидко, глобально та глибоко, як сьогодні" [1, с. 43]. Саме це і є свідченням реальної трансформації, якої зазнає глобальний світ в умовах загальнопланетарної інтегрованості, а відповідно до цього - і кожна національна система державного управління.

Глобальна інтеграція приводить до глибокої соціально-економічної та політичної трансформації системи суспільного розвитку, а отже, і до безпосередньо трансформації системи організації державної влади. Саме тому, на думку переважної більшості дослідників, результатом трансформації є "виникнення нових форм політики, які формуються в процесі сукупної діяльності та взаємодії держав та недержавних суб'єктів політики, їх спадкоємності відносно традиційних суб'єктів, логіки їх подальшого становлення та розвитку" [2, с. 49]. Відповідно до цього сама національна держава як ключовий суб'єкт геостратегічного розвитку починає відігравати другорядну роль, "хоча вона і залишається важливою, проте стає одним із інститутів історичного та соціального розвитку" [3, с. 91].

Метою статті є концептуальний аналіз трансформації системи державного управління в умовах глобалізації, розкриття сутності, основних форм, методів, етапів та механізмів її здійснення, класифікація фундаментальних цінностей, відповідно до яких має проводитися трансформаційна політика держави в умовах глобалізації, систематизація критеріїв та вимог, яким мають відповідати національні держави для забезпечення модернізації діяльності інституційних структур державного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здебільшого від трансформації, зумовленої глобальною інтеграцією, виграють держави, що перебувають на високому рівні розвитку, для решти трансформація являє собою

певні виклики, оскільки вона зумовлює кардинальну зміну вектора розвитку держави (жорсткий перехід від біполярного до багатополярного стану), який не завжди відповідає її типу соціальної організації, а тому будь-які радикально-трансформаційні впливи ззовні завжди є небезпечними.

Глобальна інтеграція передбачає трансформаційну перебудову світового геополітичного устрою, що може супроводжуватись певним цивілізаційним тиском, втратою традиційних соціально-політичних цінностей та національної ідентичності, а головне - геополітичної солідарності. Це, у свою чергу, є результатом глобальної залежності національної ідентичності від політики міжнародних інститутів, як і суб'єктів глобальної інтеграції, що беруть на себе реалізацію трансформації національних систем державного управління. Переважно така трансформаційна політика суб'єктів глобальної інтеграції сьогодні має на меті знищення національної ідентичності, національної самобутності та історичної пам'яті нації в цілому. На думку Дж.Раггі, в умовах глобальної інтеграції "формується спеціальні альянси, які використовують свою силу та свій вплив для врегулювання суперечностей та відстоювання своїх переваг у світі" [4, с. 17]. Це засвідчує трансформація Вестфальської системи взаємодії та розвитку сучасних держав, що безпосередньо ставить питання про пошук універсальних законів формування системи міжнародних відносин. Одним із таких законів може виступати закон еволюційної морфології геополітики (введено в науковий обіг Дж.Модельскі), який і має забезпечувати геополітичну трансформацію сучасного світу, не перешкоджаючи при цьому функціонуванню національної системи державного управління. Тут переважно ідеться про створення нових геополітичних інститутів та форм геополітичної діяльності, які, з одного боку, мають працювати на забезпечення ефективності міжнародної системи (за умови включення окремої держави до певного глобально-інтегративного об'єднання), а з другого - на реалізацію інтересів кожної національної держави, яка є суб'єктом глобальної інтеграції. Таким чином, цей закон має забезпечити універсальність геополітичного розвитку сучасного світу, яка однаковою мірою буде поділятися кожною державою.

Трансформація системи державного управління в умовах глобальної інтеграції зумовлюється внутрішніми і зовнішніми факторами, відповідно до чого вона може мати як прогресивний, так і регресивний характер, оскільки може створювати належні умови для розвитку окремої держави, а також протистояти розвитку держав.

На думку А.Гідденса, трансформація являє собою "своєрідну лінію реакції на глобалізацію, оскільки вона є новим типом соціальної трансформації, відповідно до чого вона змінює свій характер під впливом об'єктивних обставин, нелінійності сучасних соціальних процесів, а також у результаті політики, спрямованої на усунення її недоліків" [5, с. 42]. Учений вихо-

дить із того, що трансформація є інструментом західної гегемонії, а тому і нав'язується західним світом іншій частині населення планети. Виходячи із цього, якщо трансформація має радикальний характер насильницької перебудови не лише системи цінностей, а й структури світу, то в такому контексті вона являє собою чисту форму радикалізму, якого має остерігатись весь глобальний світ.

Складовими елементами трансформації виступають перебудова та перетворення як механізми, що позначають глибокі зміни системи державного управління в умовах глобальної інтеграції. В межах окремих підходів дослідники намагались класифікувати процеси, які найбільше розкривають характер трансформації системи державного управління. Американський дослідник О.Бланшар у межах свого дослідницького підходу виокремив такі взаємопов'язані процеси, як реструктуризація та дезорганізація. Під реструктуризацією він розуміє "системну трансформацію одного із складових елементів", під дезорганізацією - процес, який характеризує порушення усталених соціально-політичних зв'язків та традиційних інституційних механізмів" [6, с. 25]. Особливу увагу в контексті розуміння трансформаційного процесу, в який включаються держави в умовах глобалізації, дослідник приділяв реструктуризації, виокремлюючи при цьому основні її види - захисну ("спонтанну"), яка характеризує пасивне пристосування держави до нових умов розвитку, шляхом безпосереднього оволодіння новими організаційними та управлінськими практиками, та стратегічну ("глибинну"), яка передбачає зміну загальних поведінкових установок. Проте в межах статті під спонтанною формою реструктуризації ми розуміємо безпосередньо процес адаптації системи державного управління до умов глобальної інтеграції, а тому наша точка зору не зовсім збігається з наведеною, що стосується її окремого методологічного аспекту.

Важливою проблемою в межах здійснюваного аналізу є визначення основних факторів трансформації, які безпосередньо визначають її спрямованість та характер (позитивний, негативний). При цьому слід зауважити, що трансформація в умовах глобальної інтеграції не завжди має позитивний характер, оскільки вона не завжди узгоджується з волею та бажаннями громадськості, а також з політикою національних держав, які є суб'єктами відповідного інтегративного об'єднання. Це свідчить про те, що глобальна політика трансформації, яку здійснюють всі країни світу в сучасних умовах суспільного розвитку, має бути зорієнтована на зміну стилю життєдіяльності громадян виходячи лише з їхніх геополітичних потреб та інтересів. У результаті цього зовнішня політика національних держав завжди буде ефективною та стратегічно виваженою в умовах глобальної інтеграції світу. На думку Г.М.Малахшиї, "при домінуючій ролі об'єктивних факторів (внутрішніх передумов) трансформація системи відбувається спонтанно, адаптивно, без яскраво вираженого підштовхування зовнішніми силами і без різких змін, вона відбувається плавно, зумовлюючи, однак, суттєві зру-

шення в житті суспільства" [7]. Це, у свою чергу, свідчить про те, що лише домінування суб'єктивного фактора в процесі реалізації трансформації системи державного управління приводить до певного радикалізму та водночас чіткої геостратегічної визначеності держави, оскільки залежить від технології її не лише зовнішньої, а й внутрішньої політики. У нашому розумінні таким домінуючим суб'єктивним фактором є активна роль окремої держави-лідера геополітичного розвитку, яка справляє безпосередній вплив на інші держави, що входять до відповідного інтегративного об'єднання, і відповідно до цього коригує (видозмінює) політику не лише такого інтегративного об'єднання, а й національних держав, які до нього входять. Виходячи із цього саме суб'єктивний фактор є визначальним у процесі трансформації систем державного управління в умовах глобальної інтеграції, оскільки визначається цілеспрямованим впливом окремої держави.

Закономірно, що суспільний розвиток характеризується детермінованим процесом трансформації, де одна форма зміни існування відповідного типу суспільного розвитку заміняється іншою. Досить часто, аби вивести систему державного управління із затяжної стагнації, зумовленої певними історичними умовами та факторами, має здійснюватись трансформація як радикальна зміна типу суспільного розвитку. Проте трансформація ніколи не має лінійного характеру, оскільки не існує загальноцивілізаційної формули розвитку навіть в умовах глобалізації, тому цей процес може мати відповідні ризики, передбачити які також неможливо. Виходячи з цього трансформація залежно від форм поширення має загальний (охоплює всі країни світу без винятку) та локальний (зачіпає окремі аспекти суспільного життя в межах окремої держави) характер.

Основною проблемою в здійсненні трансформації системи державного управління є зростаючі суперечності в її методології, оскільки тут ідеться, з одного боку, про нові цивілізаційні стандарти розвитку, яким мають відповідати держави в умовах глобальної інтеграції, а з другого - про традиціоналізм та консервативність національних систем державного управління, які цьому перешкоджають. Саме тому глобальна інтеграція має бути опосередкованим фактором трансформації, оскільки в межах їх перед державами постають вимоги глобальних законів цивілізаційного розвитку, а разом з тим вони керуються власними факторами трансформації своєї соціально-політичної та економічної сфери. У результаті цього невідповідність цивілізаційного розвитку є чітко вираженою, а ресурси трансформації системи державного управління - обмеженими. Так, у межах відповідного глобального об'єднання одним із викликів трансформації може стати обмеження геополітичних прав держав, посягання на суверенітет національної держави та її демократичні цінності. Саме тому, на думку Н.Аббаньяно, основним критерієм оцінки трансформації на предмет її позитивних чи негативних сторін є "гуманний розвиток - примноження добра в суспільстві, тобто те, як

відповідає життя та його зміни загальнолюдським цінностям - моральності, справедливості, свободі, красі, істині" [16]. З огляду на це оцінити сутність трансформації можна лише виходячи з того, наскільки вона відповідає реалізації загальнолюдських цінностей, потреба та інтересам усіх груп громадськості, а не інтересам окремої держави в межах відповідного інтегративного об'єднання.

В ідеалі глобальна інтеграція спрямована на подолання внутрішніх суперечностей системи геополітичного розвитку. Так, зокрема, трансформація покликана забезпечити такі позитивні зміни в системі суспільного розвитку держави, які б дали змогу їй наздогнати науково-технічні, соціально-культурні та політико-стратегічні досягнення держав - лідерів глобалізаційного розвитку. Важливу роль при цьому має відігравати потенціал лідерів держав глобальної інтеграції реалізовувати стратегію толерантної трансформації, яка, передусім стосується впливу на внутрішню політику держав та системи відносин між ними. Насамперед держава - лідер глобальної інтеграції має сприяти поширенню систем демократичних цінностей, а відповідно до цього вже має здійснюватись трансформація національних систем державного управління, які входять до окремого інтеграційного об'єднання. Наприклад, окрема держава, ініціюючи поширення демократичної системи цінностей та відповідне її впровадження шляхом трансформації, може забезпечити подолання розвитку тоталітарної політичної системи, обмеження прав та свобод громадян, централізації влади в межах окремих національних держав як суб'єктів глобальної інтеграції. В результаті цього така трансформація може привести до утвердження в межах національної держави нових принципів управління економічним сектором, забезпечення відкритості та прозорості в організації та здійсненні державного управління, формування ефективної виборчої системи. Така трансформація системи державного управління в умовах глобальної інтеграції майже ніколи не матиме протестного характеру, оскільки вона спрямована на реалізацію загальнолюдської системи цінностей.

Отже, трансформація зумовлюється реалізацією певної системи цінностей, якою керуються суб'єкти глобального об'єднання, і здійснюється за допомогою відповідних методів. Якщо така система цінностей відповідає загальнолюдським інтересам, то вона не потребує насильницьких методів трансформації, якщо згадана система відповідає інтересам окремої держави чи спільноти, то, безумовно, вона потребує відповідних силових методів. З огляду на це можна ідентифікувати такі методи трансформації, як: відкриті (зумовлені реалізацією спільної системи інтересів між державами), силові (характеризуються нав'язуванням з боку окремої держави системи інтересів, яка не узгоджується з розвитком іншої держави). Саме силові методи трансформації становлять значні виклики для функціонування національної системи державного управління, оскільки позбавляють державу можливості робити власний вибір трансформаційної політики держави в умовах глобалізації. Силові методи трансформації мають тоталітарний харак-

тер і призводять до виникнення та поглиблення певних кризових станів у суспільно-політичному та економічному розвитку держави. Такі кризові стани, зумовлені методами насильницької трансформації, можуть породжувати міжлюдські, міждержавні та міжцивілізаційні конфлікти.

Отже, досить велику роль у процесах глобальної інтеграції відіграють "агресивні" форми трансформації, що переважно визначаються принципом реалізації інтересів більшості держав як суб'єктів глобального об'єднання. Це свідчить про те що, якщо окремі держави об'єднуються між собою з метою реалізації певної системи інтересів, то третя сторона, представлена або окремою державою, або групою держав, може постати перед трансформаційними викликами. Оскільки такі держави здебільшого виступають лідерами геополітичного розвитку, то їм значно простіше реалізовувати свою стратегію щодо зміни типу суспільного розвитку іншої держави. Переважно це нагадує експансивний вплив у прихованій формі.

Виходячи з цього можна класифікувати основні складові елементи трансформації національних держав в умовах глобальної інтеграції, серед яких: соціально-економічні та політико-стратегічні перетворення; реформування системи власності; демократизація суспільно-політичного життя; децентралізація системи державного управління; реалізація принципів соціальної справедливості; забезпечення відкритості та прозорості в системі вироблення державної політики; оптимізація виборчої системи.

Таким чином, наведених вище позицій слід дотримуватися в контексті реалізації трансформаційної стратегії, оскільки в противному разі трансформація матиме руйнівний характер, що може призвести до катастрофічних наслідків не лише для окремої держави, а й для всіх держав одночасно, які є суб'єктами відповідного глобального об'єднання. Яскравим прикладом на підтвердження цього може виступати економічний спад, який водночас може характеризувати економічну систему всіх держав - суб'єктів глобальної інтеграції. У свою чергу, рівень економічного розвитку водночас може стратегічно поширюватись на економічну сферу всіх держав, які входять до відповідного об'єднання. Здебільшого різні варіанти трансформації систем державного управління в умовах глобальної інтеграції порушують усталений стиль життя, оскільки не завжди відповідають системі інтересів, що склалася.

Трансформація системи державного управління закономірно призводить до геополітичних змін, які зумовлюють нові форми розвитку та функціонування глобального світу. В результаті цього формується трансформаційний процес, у який залучається все більше держав, що взаємодіють у межах єдиного глобального об'єднання. Цей процес характеризує формування спільного трансформаційного потенціалу держав щодо зміни їх міжнародної системи, інформаційної, економічної, політичної, економічної та культурної сфер. Спільність такого трансформаційного потенціалу є запорукою ефективності змін у системі державного управління. Більше того, на думку

німецького дослідника У.Бека, на основі такого трансформаційного процесу і сформувалось суспільство ризику, відповідно до якого "люди постійно перебувають у ситуації, яка їм загрожує своєю непередбачуваністю, відсутністю віри в майбутнє, стосовно збереження свого становища в суспільстві, місця роботи, прибутків, посади, здоров'я, соціальних гарантій" [9, с. 21].

В умовах глобальної інтеграції зазнають трансформації національні системи охорони здоров'я, освіти, культури, науки і навіть спорту. В результаті такої трансформації в межах окремих держав зменшились показники смертності, збільшились показники народжуваності, з'явилась можливість протистояти важким хворобам, підвищився рівень освіти (навчальний і науковий взаємообмін між державами) та реалізації культурних потреб. Це, безумовно, є результатом позитивної трансформації, якої зазнають певні держави саме завдяки можливостям глобальної інтеграції.

Виходячи із специфіки трансформаційного процесу, який паралельно супроводжується глобальною інтеграцією на сучасному етапі розвитку світу, можна виокремити: дотрансформаційний (початок 90-х рр. - до 11 вересня 2001 р., коли складались передумови зміни структури світоустрою), трансформаційний (2001-2002 рр. - зміна геополітичних орієнтирів) та посттрансформаційний (2002-2006 рр., вплив соціально-економічних, політичних та культурних змін (перебудов)) етапи розвитку глобального світу.

Власне трансформаційний процес системи державного управління в умовах глобалізації має дещо іншу етапність. Зокрема, на думку американського дослідника Р.Ноллана, він може бути поділений на шість елементарних операцій, а саме: 1) введення нових принципів управління (принцип "інформаційної економіки"); 2) запровадження практики процесного управління; 3) еволюція інформаційних систем; 4) спрощення управлінських функцій; 5) прискорення темпів реалізації ринкових принципів; 6) модернізація виробничої сфери [10, с. 37]. Усі ці основні операції визначають специфіку трансформаційного процесу і спрямовані на подальші зміни у реалізації державно-управлінської практики в умовах глобалізації. Більше того, послідовна реалізація цих операцій передбачає забезпечення стратегічного розвитку системи державного управління, її самоорганізації в перерозподілі функцій між різними елементами організаційної ієрархії, що тим самим приводить до спрощення прийняття відповідних тактичних рішень. У цьому плані відразу ж постає питання, чи здатна трансформація системи державного управління забезпечити зміну організаційної структури таким чином, аби вона перейшла на рівень самоорганізації. В умовах глобальної інтеграції системи державного управління мають чітко детермінований характер, оскільки держави безпосередньо перебувають у певній залежності одна від одної, функціонують за єдиними принципами розвитку та реалізації управлінської практики. Так, на думку Р.Ноллана, "в Україні поки що немає

прикладів комплексної трансформації, однак опосередковано можна виявити результати освоєння лише перших трьох етапів трансформації, які являють собою лише середину великого шляху до якісних змін у функціонуванні системи державного управління" [10, с. 40].

На особливу увагу в межах статті заслуговує аспект трансформації культурної сфери держави в умовах глобальної інтеграції. В цьому контексті методи трансформації економічної та культурної сфери в межах окремих суспільств майже не збігаються, оскільки високий рівень матеріального розвитку ще далеко не гарантує високий гуманітарно-культурний розвиток держави. Матеріальний розвиток переважно визначається ринковими імперативами, які не завжди спрямовані на забезпечення гуманітарного розвитку. Проте "глобальна трансформація сфери соціально-економічних відносин завжди веде до зміни ціннісно-орієнтаційних систем на груповому та особистісному рівнях" [11, с. 40]. Якщо така ціннісно-орієнтаційна система виявляється неефективною і не збігається з інтересами певного геополітичного середовища, то відбувається розпад соціальних спільностей, які тривалий час виступали основою самоідентифікації, а в результаті цього постає питання про пошук нової системи цінностей [11, с. 44].

Відповідно до цього окремі дослідники намагались класифікувати основні фундаментальні загальнолюдські цінності (критерії), які мають бути покладені в основу трансформації системи державного управління. До таких фундаментальних загальнолюдських цінностей відносять: моральність, справедливість, свободу, істину, красу.

Класифікацію фундаментальних загальнолюдських цінностей та їх трансформацію наведено в таблиці [12-15].

Фундаментальні загальнолюдські цінності	Трансформація
<i>Моральність</i>	Зміна моральних норм та принципів у стосунках між людьми з метою реалізації економічного інтересу, посилення експансивності з боку окремих держав як суб'єктів глобальної інтеграції, порушення усталених критеріїв моральнісної поведінки
<i>Справедливість</i>	Перерозподіл матеріальних благ на користь країн - лідерів глобалізаційного розвитку, використання ринкових механізмів на умовах збереження преференцій для країн - лідерів
<i>Свобода</i>	Порушення принципів геополітичної свободи з метою реалізації гео економічних інтересів окремих держав - лідерів глобального простору
<i>Істина</i>	Порушення традиційної системи соціально-економічних та політичних відносин відповідно до реалізації ринкових принципів, у результаті чого відбувається переоцінка традиційної системи цінностей
<i>Краса (культура)</i>	Зміна усталеної системи геополітичних цінностей, перебудова структури національного менталітету окремих держав відповідно до специфіки взаємодії держав у межах відповідного глобального об'єднання

У межах глобальної інтеграції наведена система фундаментальних загальнолюдських цінностей переважно трансформується лише на користь реалізації економічного інтересу у відносинах між державами. Виходячи з цього такі загальнолюдські цінності не зникають, а переходять у нову якість, оскільки основним пріоритетом для держав залишається реалізація власних інтересів, а тому поняття солідарності як таке у відносинах між державами практично зникає. Таким чином, сучасний посттрансформаційний період глобалізаційного розвитку здійснюється відповідно до принципів економічної доцільності, а тому не завжди має гуманний характер.

Держави в умовах глобальної інтеграції зобов'язані перебудувати свої соціально-економічні та політичні інститути згідно з вимогами інших держав - суб'єктів відповідних інтегративних об'єднань, що, у свою чергу, вимагає від держав чітко узгоджених позицій взаємодії, адже це дає їм можливість спільно коригувати геостратегічні вектори розвитку в умовах глобалізації. Наприклад, більшість держав Центральної та Східної Європи перед вступом до Європейського Союзу змушені перебудувати свої економічні та політичні інститути, навіть подекуди ціною втрати власного економічного та політичного суверенітету. Такий шлях трансформації пройшли більшість держав, які декларували свої наміри про вступ до відповідного глобального об'єднання. Дещо іншим є шлях пострадянських держав, які, на думку польського професора Г. Колодка-Гжегожа, "входять у глобальну економіку, а потім починається їх інтеграція у складі різних регіональних міжнародних організацій". Проте, як вважає дослідник, "жодної рівномірності цих процесів для різних країн світу бути не може, ...оскільки у них різні стартові умови транзиту, розміщені вони в регіонах з різними географічними та економічними умовами... водночас різниця у соціально-економічному розвитку держав скорочується, якщо вони стають учасниками одного міжнародного об'єднання..." [16, с. 84].

Таким чином, глобальна інтеграція за допомогою відповідних трансформаційних стратегій створює умови, які сприяють зменшенню радикальної відмінності в соціально-економічному розвитку держав. Успішність усунення таких відмінностей також залежить від змісту та якості таких трансформаційних стратегій, які здійснюються урядами країн - суб'єктів глобальної інтеграції. Виходячи із цього першочерговим завданням для більшості держав, які декларують прагнення про включення до відповідних інтегративних об'єднань чи є повноправними їх суб'єктами, є необхідність розробки Національної трансформаційної стратегії розвитку окремих сфер суспільства. Така програма має чітко окреслювати стратегічні напрями перебудови окремих сфер життєдіяльності суспільства відповідно до вимог глобалізаційного розвитку, а головне, до вимог окремих держав як ключових суб'єктів, з якими держава прагне налагодити відповідні стосунки.

У контексті дослідження на особливу увагу також заслуговують механізми здійснення трансформації. Більшість західноєвропейських учених сьогодні переконані в ефективності поєднання демократизму та авторитаризму як найбільш сприятливого інструменту реалізації глобалізаційних трансформацій національних держав, що тим самим є оптимальним способом нейтралізації впливу її негативних наслідків. Здебільшого тут ідеться про те, які механізми доцільно застосовувати для забезпечення соціально-економічної перебудови суспільства та реформування її політичної системи саме в умовах глобальної інтеграції. Досить часто різні трансформаційні стратегії справляють неоднаковий вплив на різні держави, оскільки вони мають різний рівень соціально-економічного та політичного розвитку, а тому те, що може характеризувати певну динаміку в розвитку окремої держави, в межах іншої може залишитись зовсім непомітним, оскільки вона й без того має достатній рівень розвитку. Це, у свою чергу, свідчить про те, що різні трансформаційні стратегії здебільшого мають здійснюватись у межах держав, які перебувають ще на досить посередньому рівні розвитку, і тут результати певної трансформаційної стратегії реально можуть бути помітними. В ідеалі ж реалізація трансформаційної стратегії має стосуватись держав, які мають соціально-політичну, економічну та культурну схожість між собою.

Трансформація характеризує різні форми радикальних змін, яких зазнає система державного управління. Залежно від форм поширення та реалізації трансформація має загальний (охоплює всі без винятку країни світу), локальний (зачіпає окремі аспекти суспільного життя в межах окремої держави) та агресивний характер. Здійснюється трансформація за допомогою відповідних методів, серед яких: відкриті (зумовлені реалізацією спільної системи інтересів між державами), насильницькі (характеризуються нав'язуванням з боку окремої держави системи інтересів, яка не узгоджується із розвитком іншої держави) та має певні етапи (дотрансформаційний, трансформаційний, посттрансформаційний).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Здійснений аналіз дав змогу чітко визначити сутність трансформації, її способи, форми та методи реалізації в умовах глобальної інтеграції, яка висуває нові вимоги та критерії до функціонування національних держав, що стають суб'єктами відповідних інтегративних структур. У результаті цього зазнає трансформації національна ідентичність держав, з'являються нові стандарти розвитку і типи соціальної організації, що визначає характер геополітичних змін (позитивні, негативні). З огляду на це постає питання, наскільки трансформація забезпечує модернізацію системи державного управління, тобто забезпечує її перехід на вищий рівень розвитку в сучасних умовах. Саме такий аспект визначає перспективи подальшого дослідження розглянутої проблематики в межах науки державного управління.

Список використаних джерел

1. Киссинджер Г. Дипломатия / Г. Киссинджер. - М., 1997. - 710 с.
2. Мегатренды мирового развития / под ред. М. В. Ильина, В. Л. Иноземцева. - М. : Экономика, 2001. - 295 с.
3. Теория международных отношений : хрестоматия / сост., науч. ред. и коммент. П. А. Цыганкова. - М. : [б. и.], 2002. - 611 с.
4. Ruggie J. G. Construczzione del pace polity. Essayse on Internazionale Institutionalizzazione / J. G. Ruggie. - 3 ed. L., - N. Y., 2002. - 324 p.
5. Гидденс А. Судьба, риск, безопасность / А. Гидденс // Thesis. - 1994. - С. 38-52.
6. Blanchard O. Del economice in Post-Communismo transizione / O. Blanchard ; Universite Press: Oxford-Roma, 2001. - 325 p.
7. Человек: соотношение национального и общечеловеческого : сб. материалов междунар. симпозиума (Зугдиди, Грузия, 19-20 мая 2004 г.) Вып. 2 / под ред. В.В. Парцвания. - СПб. : С.-Петербург. философ. о-во, 2004. - Режим доступа : http://anthropology.ru/ru/texts/kvarats_va/mannt_14.html
8. Мир на рубеже тысячелетий : хрестоматия. - М. : [б. и.], 2003. - 617 с.
9. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну : пер. с нем. / У. Бек. - М. : Прогресс-Традиция, 2000. - 489 с.
10. Globalizzazione: A Reader / P. O'Meara, H. D. Mellinger, M. Krain, D. Marytani (eds). - Bloomingthon ; Indianapolis : Indiana Univ. Press-Roma. - 2000. - 781 p.
11. Бойцова О. Ю. "Нормативизм" как инструмент демаркации в современной западной политологии / О. Ю. Бойцова // Вест. Моск. ун-та. - 2004. - № 1. - С. 34-47. - (Сер. 12. Полит. науки).
12. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман / пер. с англ. В. Л. Иноземцева ; ЦИПО, Журн. "Свободная мысль". - М. : Логос, 2002. - 326 с.
13. И. Валлерстайн и миросистемный подход в современной западной литературе : сб. статей. - М. : [б.и.], 1997. - 567 с.
14. Медоуз Д. Х. За пределами роста : учеб. пособие / Д. Х. Медоуз, Д. Л. Медоуз, И. Рандерс : пер. с англ. ; под ред. Г. А. Ягодина. - М. : Прогресс-Пангея, 1994. - 598 с.
15. Cardoso F. H. An Age del civita / F. H. Cardoso // Foreign Policy. Roma. - Estate. Summer. - 2000. - P. 41-59.
16. Колодко-Гжегож В. Глобалізація і перспективи розвитку постсоціалістичних країн / В. Колодко-Гжегож. - К. : Основні цінності, 2002. - 385 с.

Валентина Гурієвська,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ

Системні фактори впливу в системі парламентаризму

У статті здійснено огляд вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень особливостей системних факторів впливу в системі парламентаризму. Зокрема, акцент зроблено на теоретичному аналізі феноменів системних факторів впливу та їх типології; визначенні особливостей системних факторів впливу.